

Osvrt

Osvrt
1/2018

ADELA BEJTOVIĆ JANUŠIĆ

**Ključni problemi
u procesuiranju
korupcije u Bosni
i Hercegovini:
materijalnopравни
aspekti**

Ključni problemi u procesuiranju korupcije u Bosni i Hercegovini

Materijalnopravni aspekti

Adela Bejtović Janušić

Sarajevo, 2018. godina

Naslov:

Ključni problemi u procesuiranju korupcije u Bosni i Hercegovini: materijalno-pravni aspekti

Autorica:

Adela Bejtović-Janušić

Izdavač:

Analitika – Centar za društvena istraživanja

Godina: 2018.

© Analitika – Centar za društvena istraživanja, sva prava pridržana.

Adresa izdavača:

Hamdije Kreševljakovića 50, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

info@analitika.ba

www.analitika.ba

Lektura:

Amela Šehović

Korektura:

Mirela Rožajac-Zulčić

Dizajn publikacije:

Branka Ilić

DTP:

Jasmin Leventić

Ova publikacija objavljena je u okviru projekta “Integritet kroz pravdu: neovisni monitoring civilnog društva i procjena pravosudnog odgovora na korupciju”, koji zajednički implementiraju Centar za društvena istraživanja Analitika i Balkanska istraživačka regionalna mreža (BIRN).

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Centra za društvena istraživanja Analitika i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

1.	UVOD	6
2.	POJAM I DEFINICIJA KORUPCIJE	8
3.	MEĐUNARODNI STANDARDI	11
4.	PRAVNI OKVIR U BOSNI I HERCEGOVINI I USKLAĐENOST SA MEĐUNARODNIM STANDARDIMA	13
4.1.	Inkriminacije	13
4.2.	Usklađenost	14
4.3.	Nužnost inkriminacije nezakonitog bogaćenja	16
5.	MATERIJALNO PRAVO U PRAKSI – KLJUČNI PROBLEMI U PROCESUIRANJU KORUPCIJE	19
5.1.	Nepreciznost i specifičnosti pojedinih inkriminacija	20
6.	ZAKLJUČAK	25
7.	BIBLIOGRAFIJA	27
	O AUTORICI	31

1.

Uvod

Korupcija je nesumnjivo sveprisutna u Bosni i Hercegovini, u svim porama društva i u sve većem obimu. Prostim pretraživanjem novinarskih tekstova moguće je primijetiti da građani korupciju doživljavaju kao jedan od načina ostvarivanja prava i interesa, prvenstveno u zdravstvu i obrazovanju, ali i policiji i pravosuđu.

U studiji sistema nacionalnog integriteta koju je Transparency International izradio 2013. godine, navodi se da “uprkos višegodišnjim reformama, angažmanu međunarodne zajednice i donatorskoj pomoći, široko rasprostranjena korupcija još uvijek ostaje najznačajniji problem u BiH i narušava bilo kakve suštinske reforme koje bi dovele do uspostave funkcionalne i samoodržive zemlje”.¹ Mnogi strani investitori kao razlog neulaganja ili ograničenog ulaganja kapitala u Bosnu i Hercegovinu, pored komplicirane državne strukture i političke nestabilnosti, navode i visok stepen korumpiranosti, čime se nanosi ogromna moralna i materijalna šteta društvu. Kako se navodi u jednom izvještaju:

“Građani i privredni subjekti se suočavaju sa nefleksibilnim pravnim sistemom i značajnom korupcijom... Oko 10 procenata firmi navodi da su u prethodnoj godini morali podmititi javne zvaničnike, između jedne i dvije trećine građana vjeruje da je veza neophodna da bi se dobio posao, da bi se upisalo u školu ili dobilo službene isprave.”²

Borba protiv korupcije veliki je izazov i za najrazvijenije zemlje svijeta. Stoga ne iznenađuje da Bosna i Hercegovina (BiH), opterećena političkim problemima i siromaštvom, teško pronalazi efikasne mehanizme borbe protiv ove izrazito negativne pojave. U Izvještaju Evropske unije o napretku BiH za 2015. godinu navodi se da je u Bosni i Hercegovini korupcija i dalje široko rasprostranjena: “Pravni i institucionalni okvir i dalje je slab i neadekvatan. Nedostatak provedbe zakona negativno utiče na građane i institucije. Kazne koje su na snazi ne djeluju

¹ Transparency International BiH, *Studija sistema nacionalnog integriteta* (Banja Luka; Sarajevo: Transparency International BiH, 2013), str. 35.

² *Okrugli sto “Izvještaj o konkurentnosti 2015–2016: refleksija na reformsku agendu: radni materijal”* (Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti BiH i Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2016).

dovoljno odvrćajuće od korupcije”³. Izvještaj o napretku objavljen ove godine⁴ i dalje navodi da je korupcija rasprostranjena u mnogim oblastima te da i dalje predstavlja ozbiljan problem BiH.

Razlozi za loše rezultate pravosuđa u procesuiranju koruptivnih krivičnih djela kreću se od same prirode fenomena korupcije, koja je obavijena velom tajne zbog interesa učesnika, usljed čega ju je teško otkriti, do nedovoljno dobrih institucionalnih i pravnih rješenja. Ovaj će se rad osvrnuti na neke od ovih razloga, dok će posebna pažnja biti posvećena materijalnom aspektu problema, odnosno preprekama efikasnom procesuiranju korupcije u BiH, koje se tiču same definicije koruptivnih krivičnih djela.

³ Evropska komisija, Izvještaj za BiH za 2015. godinu: Radni dokument osoblja Komisije (Brisel: Evropska komisija, 10. 11. 2015), str. 6.

⁴ Evropska komisija, Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2016. godinu: Radni dokument osoblja Komisije (Brisel: Evropska komisija, 9. 11. 2016), str. 15.

2.

Pojam i definicija korupcije

Pojam korupcija potječe od latinske riječi “corrumpere”, što znači pokvariti, iskvariti, moralno pokvariti, podmititi, potkupiti nekoga novcem ili drugim materijalnim dobrima.⁵ Postoji mnogo definicija fenomena korupcije, koji se vremenom mijenja, poprima nove i sve kompliciranije oblike. Definicije su uglavnom podijeljene na sociološke i pravne u odnosu na to da li se razmatra kršenje moralnih ili pravnih normi, što ne mora nužno biti povezano da bi korupcija uopće postojala.

Najčešće citirana, ujedno i najkraća definicija korupcije je ona koju je ponudila Svjetska banka i koja glasi: “korupcija je zloupotreba javne funkcije radi ostvarivanja privatne koristi”.⁶ Iako se pojam korupcije može posmatrati široko i sa različitih aspekata, ovu kratku definiciju Evropska unija je prihvatila kao opću⁷ i ona se koristi u gotovo svim međunarodnim razmatranjima ovog fenomena.

Građanskopravna konvencija o korupciji Vijeća Evrope, čija je potpisnica i BiH, sadrži detaljniju definiciju. Prema ovoj konvenciji, korupcija podrazumijeva zahtijevanje, nudenje, davanje ili prihvatanje, direktno ili indirektno, mita ili bilo koje druge nezakonite koristi ili mogućnosti stjecanja takve koristi, koja remeti pravilno izvršavanje neke dužnosti ili ponašanja koje se zahtijeva od primatelja mita, nezakonite koristi ili mogućnosti stjecanja takve koristi.⁸

Krivično zakonodavstvo u BiH pojam korupcije regulira kroz propisivanje koruptivnih krivičnih djela⁹, dok pojedini zakoni čija je svrha podrška borbi

⁵ Bogoljub Klaić, *Rječnik stranih riječi* (Zagreb: Zora, 1962), str. 809.

⁶ The World Bank Group, “Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank”, septembar 1997. Gotovo istovjetnu definiciju usvaja Transparency International, vidjeti: <http://www.transparency.org/what-is-corruption/#define> (stranica posjećena 30. 10. 2016).

⁷ Vidjeti European Commission, Migration and Home Affairs, “Glossary”.

⁸ “Građanskopravna konvencija o korupciji”, ETS No. 174, 4. 11. 1999. godine, stupila na snagu 1. 11. 2003. godine, stupila na snagu u odnosu na BiH 1. 11. 2003. godine (*Službeni glasnik BiH* 36/01).

⁹ “Krivični zakon Bosne i Hercegovine”, *Službeni glasnik BiH* 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 i 40/15, Glava XIX – Krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i odgovorne dužnosti; “Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine”, *Službene novine Federacije BiH* 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14 i 46/16, Glava XXXI – Krivična djela podmićivanja i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti; “Krivični zakon Republike Srpske”, *Službeni glasnik Republike Srpske* 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13, Glava XXVII – Krivična djela protiv službene dužnosti; “Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, *Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine* 33/13 i 26/16, Glava XXXI – Krivična djela podmićivanja i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti.

protiv korupcije daju značajno precizniju definiciju ovog fenomena. Tako prema Zakonu o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije BiH, korupcija označava svaku zloupotrebu moći povjerene javnom službeniku ili osobi na političkom položaju na nivoima vlasti u BiH, a koja može dovesti do privatne koristi.

“Korupcija posebno može uključivati direktno ili indirektno zahtijevanje, nuđenje, davanje ili prihvatanje mita ili neke druge nedopuštene prednosti ili njenu mogućnost, kojima se narušava odgovarajuće obavljanje bilo kakve dužnosti ili ponašanja očekivanih od primaoca mita.”¹⁰

U smislu Zakona o zaštiti osoba koje prijavljuju korupciju u institucijama Bosne i Hercegovine, korupcija predstavlja zloupotrebu moći povjerene u okviru obavljanja povjerene dužnosti, a koja može dovesti do privatne koristi. Pored toga što preuzima gore navedenu definiciju, ovaj zakon propisuje i da je “korupcija ... i povreda zakona, drugog propisa, kao i nepravilnosti u radu i prevare koje ukazuju na postojanje korupcije”.¹¹

Iako svaki od krivičnih zakona u BiH izdvaja koruptivna krivična djela u posebnu cjelinu, ne postoji jedinstven stav o tome koja se sve djela smatraju koruptivnim. Primjera radi, suštinski isto krivično djelo “iznuđivanje iskaza” u Krivičnom zakonu RS-a nalazi se u grupi “Krivična djela protiv službene dužnosti”, koja se smatraju koruptivnim, dok KZFBiH ovo djelo inkriminira u grupi “Krivična djela protiv slobode i prava čovjeka”, a KZBDBiH isto propisuje u okviru glave “Povreda ravnopravnosti čovjeka i građanina”. Zbog ovakvih neslaganja, te učešća ovlaštenih službenih osoba u nekim drugim inkriminacijama, u praksi se pojavila dilema o tome šta se sve može i treba smatrati koruptivnim djelom. U tom smislu, a iz razloga konzistentnijeg praćenja rada na koruptivnim predmetima, na X konferenciji glavnih tužilaca BiH 2014. godine zaključeno je da će se inicirati izmjena zakona i propisivanje koruptivnih krivičnih djela u okviru jedne glave u svim krivičnim zakonima u BiH. Istovremeno, od VSTVBiH je zatraženo da u međuvremenu definira listu koruptivnih djela koja će biti jedinstvena za sva tužilaštva u BiH¹², što je VSTVBiH i učinio u maju 2015. godine, a nakon čega je lista dostavljena svim tužilaštvima u BiH.¹³ Ova lista, između ostalog, sadrži inkriminacije koje ni po jednom od četiri krivična zakona u BiH ne spadaju u

¹⁰ “Zakon o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije”, *Službeni glasnik BiH* 103/09 i 58/13.

¹¹ “Zakon o zaštiti osoba koje prijavljuju korupciju u institucijama Bosne i Hercegovine”, *Službeni glasnik BiH* 100/13.

¹² Zapisnik sa X konferencije glavnih tužilaca BiH od 24. 4. 2014.

¹³ Lista koruptivnih krivičnih djela iz krivičnih zakona u BiH usvojena je na sjednici VSTVBiH, koja je održana 13. i 14. maja 2015. godine, http://vstv.pravosudje.ba/vstv/faces/docservlet?p_id_doc=30259 (stranica posjećena 20. 3. 2017).

koruptivne, npr. Povreda slobode opredjeljenja birača iz čl. 151 KZBiH. Kako u vezi sa listom koruptivnih djela VSTVBiH nije bilo prijedloga za izmjenu zakona, to se njen značaj, za sada, ogleda prvenstveno u mogućnosti jednoobraznog praćenja rada tužilaštava po ovim predmetima.

Različit pristup definiranju korupcije u relevantnim zakonima u BiH dijelom je rezultat činjenice da je riječ o veoma kompleksnom fenomenu. Sociološki i kriminološki gledano, korupcija je širi pojam od svakog pojedinačnog krivičnog djela koje nazivamo koruptivnim, a zbog čega su krivična zakonodavstva ovaj termin uvela prvenstveno kroz grupiranje pojedinih inkriminacija u zasebne glave. Pri tome, u krivičnom zakonodavstvu BiH sam termin "korupcija" sadržan je isključivo u KZBiH, dok se u ostalim krivičnim zakonima kao takav uopće ne upotrebljava. Uprkos tome, riječ korupcija je u praksi veoma rasprostranjena i koristi se kao teoretska generalizacija određenih inkriminacija za koje kažemo da su koruptivne. Sa druge strane, definicije koje su date u pratećim zakonima veoma precizno navode ponašanja koja se smatraju koruptivnim u skladu sa međunarodnim standardima. One suštinski slijede definiciju datu u Građanskopravnoj konvenciji o korupciji Vijeća Evrope i, s obzirom na to da sadržavaju bitne elemente koruptivnih inkriminacija propisanih krivičnim zakonima u BiH, za njih možemo reći da određuju krivičnopravni pojam korupcije.

3.

Međunarodni standardi

Međunarodni pravni okvir koji regulira pitanje korupcije obuhvata više međunarodnih dokumenata koje je BiH prihvatila prije i tokom reforme pravosuđa. Parlamentarna skupština BiH je već 2002. ratificirala dvije veoma značajne konvencije: Krivičnopravnu i Građanskopravnu konvenciju o korupciji, a 2005. godine i Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv korupcije (UNCAC).

Krivičnopravna konvencija o korupciji¹⁴ donesena je sa ciljem ostvarivanja koordiniranih inkriminacija koruptivnih ponašanja od strane potpisnica, njihove međusobne saradnje u procesuiranju ovih djela te efikasnog mehanizma praćenja primjene Konvencije. U smislu krivičnog materijalnog prava, Konvencija propisuje aktivno i pasivno podmićivanje definirajući uloge domaćih i stranih javnih funkcionera, sudija i članova skupština, odvaja mito u privatnom od javnog sektora te, između ostalog, uvodi trgovinu utjecajem kao posebno krivično djelo. Građanskopravna konvencija¹⁵, sa druge strane, bavi se građanskim aspektom korupcije te osigurava naknadu štete za osobe koje su oštećene korupcijom. Konvencija izričito naglašava odgovornost države, propisujući obavezu naknade štete čak i ako je ona nastala greškom ili nemarom javnih službenika. Ovaj međunarodni akt za cilj također ima jačanje međunarodne saradnje, uključujući efikasniju razmjenu dokumenata, pribavljanje dokaza iz inostranstva te priznavanje i izvršenje sudskih odluka stranih sudova.

Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije (UNCAC)¹⁶ smatra se najznačajnijim međunarodnim instrumentom za borbu protiv korupcije, jer je najsveobuhvatnija. Ona propisuje čitav niz obavezujućih inkriminacija kao što su aktivno, odnosno pasivno podmićivanje domaćih službenika, pronevjeru, zloupotrebu i drugo nelegitimno korištenje javne imovine, pranje novca stečenog kriminalom te ometanje pravde. Konvencija poziva potpisnice da razmotre inkorporaciju i drugih propisanih inkriminacija kao što su podmićivanje stranih službenika, zloupotreba utjecaja i funkcija, nezakonito bogaćenje, podmićivanje i pronevjera u privatnom sektoru te prikrivanje. Pored toga, Konvencija propisuje obavezu oduzimanja imovine stečene izvršenjem koruptivnih krivičnih djela, kao

¹⁴ "Criminal Law Convention on Corruption", ETS No. 173, 1. 7. 1998.

¹⁵ "Građanskopravna konvencija o korupciji".

¹⁶ "Convention Against Corruption", A/58/422, 31. 10. 2003, usvojena 31. 10. 2003. godine na Generalnoj skupštini UN-a Rezolucijom broj 58/4. BiH je ovu konvenciju potpisala 16. 9. 2005, a ratificirala 27. 3. 2006.

i obavezu naknade štete osobama koje su oštećene korupcijom. Kod propisivanja sankcija, Konvencija preporučuje da one budu srazmjerne težini propisanog djela.

Pored navedenih, BiH je prihvatila i druge značajne konvencije koje su doprinijele preduzimanju mjera za borbu protiv korupcije. To su, između ostalih, Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta sa dva protokola od 15. 11. 2000. godine (ratificirana 2002. godine)¹⁷, Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom (ratificirana 2004. godine)¹⁸ te Evropska Konvencija o međusobnoj pravnoj pomoći u krivičnim predmetima (ratificirana 2005. godine)¹⁹.

Konvencije koje za cilj imaju borbu protiv korupcije po svojoj su suštini slične, preklapaju se i nadopunjuju jedna drugu, iz čega su proizašli pravno obavezujući međunarodni standardi i principi koji se državama potpisnicama nameću kao minimum koji se mora osigurati unutrašnjim zakonodavstvom. BiH je u tom smislu izmijenila zakone, donijela niz novih antikorupcijskih zakona²⁰, formirala agencije za borbu protiv korupcije, usvojila odgovarajuće strategije²¹ i akcione planove u ovoj oblasti. Preuzimanjem svih navedenih dokumenata, BiH se obavezala na borbu protiv korupcije uz obaveznu primjenu mehanizma monitoringa odgovornosti, transparentnosti i integriteta Vijeća Evrope od strane Grupe država protiv korupcije (GRECO), čija je BiH članica od 2002. godine. U okviru tog monitoringa, GRECO je dao niz reformskih preporuka,²² koje su, *inter alia*, dovele do jačanja materijalno-pravnog okvira za borbu protiv korupcije u BiH te pokazale koji su osnovni nedostaci sistema i u kom se smjeru zakonodavna vlast treba kretati na ovom planu.

¹⁷ “Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta”, *Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori* 3/02.

¹⁸ “Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom”, *Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori* 14/07.

¹⁹ “Evropska Konvencija o međusobnoj pravnoj pomoći u krivičnim predmetima”, *Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori* 04/05.

²⁰ “Zakon o zaštiti osoba koje prijavljuju korupciju u institucijama BiH”; “Zakon o slobodi pristupa informacijama BiH”, *Službeni glasnik BiH* 28/00, 45/06, 102/09 i 62/11; “Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti BiH”, *Službeni glasnik BiH* 13/02, 14/03, 12/04, 63/08, 18/12, 87/13 i 41/16; “Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti”, *Službeni glasnik BiH* 47/14 i 67/16; “Zakon o javnim nabavkama BiH”, *Službeni glasnik BiH* 39/14; “Zakon o finansiranju političkih partija BiH”, *Službeni glasnik BiH* 95/12 i drugi zakoni koji nadopunjavaju pravni okvir za borbu protiv korupcije.

²¹ Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, “Strategija za borbu protiv korupcije BiH (2009–2014)”; Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, Strategija za borbu protiv korupcije BiH 2015–2019. i Akcioni plan za provođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015–2019 (Istočno Sarajevo: Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, 2014).

²² GRECO, Evaluation Report on Bosnia and Herzegovina: Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2) (Strasbourg: GRECO, 27. 5. 2011), str. 36–38.

4.

Pravni okvir u Bosni i Hercegovini i usklađenost sa međunarodnim standardima

4.1. Inkriminacije

Složenost društveno-političkog uređenja Bosne i Hercegovine uvjetovala je postojanje četiri zasebne pravosudne jurisdikcije, usljed čega danas imamo četiri krivična zakona koji propisuju inkriminacije za koruptivna djela. U sva četiri krivična zakona, koruptivna djela su izdvojena u posebne glave koje nose jezički različite nazive.²³ U poređnom analizom lako ćemo zaključiti da jezičke razlike postoje i kod naziva krivičnih djela, kao i kod svojstva izvršilaca, koji mogu biti službene ili odgovorne osobe u institucijama konkretnog nivoa vlasti u tzv. službeničkim inkriminacijama.²⁴

U kontekstu bosanskohercegovačkog krivičnog pravnog okvira, koruptivna krivična djela inkriminiraju protivpravna ponašanja upravljena protiv zakonitog, savjesnog i pravilnog vršenja službene dužnosti i ovlasti, što je ujedno i opći objekt zaštite po kojem su sva djela svrstana u posebne cjeline zakonskih tekstova. Osnovno im je obilježje povreda službene dužnosti. U najvećem broju djela, počinitelj može biti samo službena i odgovorna osoba, pa se koruptivna djela nazivaju još i službeničkim krivičnim djelima. U slučajevima kada izvršilac nije službena osoba, kao npr. kod krivičnog djela Davanje dara i drugih oblika koristi, djelo se ipak vezuje za vršenje određene djelatnosti, zbog čega spada u grupu službeničkih djela, za koja se kaže da su nepravna.

Jedno od karakterističnih obilježja koruptivnih djela je svakako koristoljublje, pri čemu nije od značaja da li se radnja izvršenja preuzima sa ciljem stjecanja koristi sebi ili drugom. Radnje izvršenja uvijek predstavljaju svjesno i voljno nezakonito postupanje, pa je kod dokazivanja veoma važno utvrditi direktni

²³ “Krivični zakon Bosne i Hercegovine”, Glava XIX – Krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i odgovorne dužnosti;

- “Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine”, Glava XXXI – Krivična djela podmićivanja i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti;

- “Krivični zakon Republike Srpske”, Glava XXVII – Krivična djela protiv službene dužnosti;

- “Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine”, Glava XXXI – Krivična djela podmićivanja i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti.

²⁴ Ibid.

umišljaj i namjeru da se preduzetom radnjom pribavi korist sebi ili drugom ili načini kakva šteta, što bi bio i osnovni motiv izvršenja.

Raspon kazni koje bosanskohercegovački zakoni predviđaju kreće se od novčane kazne ili kazne zatvora u vremenu od 3 mjeseca do 10 godina, u zavisnosti od težine djela, izuzetno i do 12 godina u slučaju kvalificiranog oblika trgovine utjecajem iz člana 353, st. 5, KZRS-a, odnosno do 20 godina u slučaju kvalificiranog oblika zloupotrebe položaja i ovlasti iz člana 383, st. 3, KZ FBiH.

Prihvatanje i provođenje međunarodnih obaveza uveliko je determiniralo i sadržaj koruptivnih inkriminacija u svim krivičnim zakonima u BiH. Zahvaljujući međunarodnom monitoringu i veoma preciznim preporukama GRECO-a, svi krivični zakoni u BiH su se mijenjali i dopunjavali u više navrata. Međutim, ovi procesi izmjena i dopuna nisu bili koordinirani i, uprkos opredjeljenju da se prate evropski standardi, doveli su do postojanja četiri krivična zakona koja međusobno nisu potpuno usklađena.

4.2. Usklađenost

Zbog specifičnog unutrašnjeg uređenja države, usklađivanje propisa u BiH bilo je znatno kompliciranije u odnosu na usklađivanje u drugim zemljama, koje su pristupale ili će pristupati Evropskoj uniji. Stoga se problem usklađenosti u BiH može razmatrati na dva nivoa: usklađenost na nivou države i usklađenost sa međunarodnim dokumentima.

Izmjenama Krivičnog zakona BiH iz 2010. godine, preciziraju se definicije pojmova “službena osoba” i “odgovorna osoba” na način da se nedvosmisleno utvrdi koje su to funkcije pokrivene ovim pojmovima, uvode se pojmovi “pravna osoba”, “strana službena osoba” i “međunarodni službenik” te se, između ostalog, obaveza oduzimanja koristi inkorporira direktno u tekst koruptivnih inkriminacija. Kod krivičnog djela primanje dara i drugih oblika koristi otvara se mogućnost da se korist ne pribavlja samo za sebe pa se odredba precizira u smislu “za sebe ili za druge osobe”. Izmjenama iz 2015. godine preciziraju se uloge “sudija porotnik” i “arbitar” te se dodatno pojašnjavaju pojmovi imovine, odnosno imovinske koristi. Kod podmićivanja inkriminira se posredovanje kao poseban oblik djela. Uvode se nova krivična djela, i to: primanje, odnosno davanje nagrade ili drugog oblika koristi za trgovinu utjecajem iz čl. 219. i 219.a) KZBiH²⁵. Sve ove izmjene na nivou BiH u velikoj su mjeri realizirale preporuke izvještaja GRECO-a²⁶ o usklađenosti inkriminacija.

Ako razmatramo samo državni nivo, usklađenost sa međunarodnim standardima možemo ocijeniti relativno dobrom, prije svega zbog prethodno

²⁵ “Zakon o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH”, *Službeni glasnik BiH* 40/15.

²⁶ GRECO, Evaluation Report on Bosnia and Herzegovina, str. 36–38.

navedenih izmjena KZBiH. Sa druge strane, iako također višestruko mijenjani, krivični zakoni na nivou entiteta i Brčko distrikta su poprilično zaostajali u procesu usklađivanja.

Treći privremeni izvještaj GRECO-a o usklađenosti²⁷ ukazivao je na to kako u FBiH i Brčko distriktu nisu provedene ni obavezujuće preporuke GRECO-a. One podrazumijevaju da se u tekstu zakona strane službene osobe i drugi međunarodni službenici ne ograničavaju na to da moraju biti na službi u BiH, da se precizno inkriminira podmićivanje stranih porotnika i arbitara te da odredbe o podmićivanju u javnom sektoru moraju obuhvatiti sve radnje i propuste u izvršavanju funkcije službene osobe, bez obzira na to da li su u okviru zvaničnih ovlasti i nadležnosti službenika. Konačno, izmjenom Krivičnog zakona²⁸ iz 2016. godine, ove preporuke su potpuno implementirane u FBiH, a izmjenom Krivičnog zakona Brčko distrikta od 11. 4. 2017. godine taj proces je završen i u Brčkom.

Nedavno objavljeni Četvrti privremeni izvještaj GRECO-a o usklađenosti za BiH²⁹ ukazuje na to da na nivou entiteta još uvijek nisu implementirane obavezujuće preporuke u pogledu ukidanja mogućnosti koje pruža odbrana kajanja osobe koja prijavi davanje mita prije nego što ono bude otkriveno, a koja se prema sadašnjim zakonskim rješenjima može osloboditi od kazne. Nadalje, FBiH i RS su u obavezi izmijeniti krivične zakone i u pogledu uvođenja tzv. "koncepta trećih strana"³⁰ kao krajnjih korisnika podmićivanja na način da se osigura da inkriminacije aktivnog podmićivanja podrazumijevaju i slučajeve gdje korist može biti namijenjena nekoj trećoj osobi, a ne samom službeniku, odnosno izvršiocu djela. Konačno, od obavezujućih preporuka RS također ima obavezu precizirati pasivno podmićivanje na način da odredba Zakona nedvosmisleno inkriminira podmićivanje počinjeno putem posrednika. Pored navedenih nedosljednosti, preporuka da se usaglase sankcije za krivična djela podmićivanja i trgovine utjecajem ostaje potpuno nerealizirana.

Neusklađenost unutar države zapravo je općenito najočiglednija kod različito zapriječenih krivičnih sankcija za ista koruptivna ponašanja. Te razlike uglavnom nisu od utjecaja na položaj optuženog pred sudovima u smislu prvostepene nadležnosti ili pritvora, ali su ipak značajne u smislu jednakosti građana i pravne sigurnosti. Tako, npr., kod osnovnog oblika krivičnog djela primanje dara i drugih oblika koristi/primanje mita, KZRS propisuje kaznu zatvora u trajanju od 2 do 10 godina, dok svi drugi zakoni propisuju zatvorsku kaznu od 1 do 10 godina,

²⁷ GRECO, Treći privremeni izvještaj o usklađenosti Bosne i Hercegovine sa preporukama GRECO-a: Inkriminacije (ETS 173 i 191, GPC 2) (Strasbourg: GRECO, 22. 9. 2016), str. 3–6.

²⁸ "Izmjene i dopune Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine", *Službene novine Federacije BiH* 46/16.

²⁹ GRECO, Četvrti privremeni izvještaj o usklađenosti Bosne i Hercegovine sa preporukama: Inkriminacije (ETS 173 i 191, GPC 2) (Strasbourg: GRECO, 2. 8. 2017), str. 3–6.

³⁰ *Ibid.*, str. 5.

na što GRECO u svim izvještajima naročito upozorava³¹; kod osnovnog oblika nesavjesnog rada u službi, KZBiH i KZFBiH propisuju kaznu zatvora u trajanju od 3 mjeseca do 5 godina, dok KZRS i KZBDBiH propisuju novčanu kaznu ili kaznu zatvora do 2 godine. Za kvalificirani oblik istog djela KZBiH i KZFBiH propisuju kaznu zatvora od 1 do 10 godina, KZRS od 1 do 8 godina, dok KZBDBiH propisuje zatvor od 6 mjeseci do 5 godina. Pored toga, kod krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti KZBiH i KZFBiH sadrže četvrtu odredbu, koja propisuje obavezno oduzimanje pribavljene koristi, dok KZRS razlikuje namjeru pribavljanja imovinske ili neimovinske koristi, te propisuje različito zapriječene kazne u tom smislu. U konačnici, KZRS u čl. 359. propisuje krivično djelo Povreda ljudskog dostojanstva zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja, što drugi zakoni ne inkriminiraju kao posebno koruptivno djelo.

Zahvaljujući državnom nivou, kada su inkriminacije u pitanju, pored spomenute neusklađenosti sankcija, jedino preporuka da se inkriminira podmićivanje u privatnom sektoru ostaje potpuno neprovedena. To ipak ne znači da je i na državnom nivou zakonodavac svoj posao završio u smislu stvaranja pravnog okvira za borbu protiv korupcije. Naprotiv, ostaje još otvorenih pitanja koja se tiču ili preciziranja inkriminacija ili, općenito, proizlaze iz neobavezujućeg dijela međunarodnih konvencija. U prvom slučaju, kao sporno se pojavilo pitanje propisivanja nanošenja štete ili pribavljanja koristi kao elemenata krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti u čl. 220. KZBiH. S obzirom na to da UN-ova Konvencija ove elemente definira samo kao motivacijske, "ponašanje navedeno u Konvenciji bi se, prema KZBiH, moglo smatrati samo pokušajem"³². U tom smislu, u Izvještaju o implementaciji Konvencije od strane BiH, Ured Ujedinjenih nacija za droge i kriminal (engl. UNODC) preporučuje razmatranje brisanja zahtjeva koji se odnosi na štetu u čl. 220. KZBiH³³.

4.3. Nužnost inkriminacije nezakonitog bogaćenja

Kada su u pitanju neobavezujući dijelovi konvencija, kao veoma aktuelno, javlja se pitanje inkriminacije nezakonitog bogaćenja u skladu s članom 20. UN-ove Konvencije. Ova aktuelnost nužno proizlazi iz ranije spomenutog stepena korumpiranosti društva u kojem živimo. Pored toga, prema mišljenju stručne

³¹ Ibid., str. 7.

³² United Nations Office on Drugs and Crime, Draft Country Review Report of Bosnia and Herzegovina, Review of the implementation by Bosnia and Herzegovina of articles 15–42 of Chapter III. "Criminalization and law enforcement" and articles 44–50 of Chapter IV. "International cooperation" of the United Nations Convention against Corruption for the review cycle 2010–2015, str. 44.

³³ Ibid.

javnosti, jedino oduzimanje imovine stečene kriminalom može imati i preventivni i represivni utjecaj na počiniocima, zbog čega "država mora poslati jasnu poruku da bavljenje kriminalom ne može donositi profit i da profit iz kriminalnih aktivnosti nikada ne može biti legalizovan".³⁴ Upravo iz ovakvog promišljanja proizlazi ideja kriminalizacije nezakonitog bogaćenja prije svega javnih službenika, a sve kako bi se dobit stečena koruptivnim aktivnostima lakše oduzela. Naime, već iz naprijed navedenog vidljivo je da je procesuiranje korupcije veoma zahtjevan posao, da sam fenomen mijenja svoj pojavni oblik u skladu sa novim metodama pribavljanja koristi, da su svi učesnici opredijeljeni da djelo ostane neotkriveno, te da se u konačnici radi o izuzetno kompleksnom fenomenu sa aspekta primjene i procesnog i materijalnog prava.³⁵

Razmatrajući ove probleme, na međunarodnom nivou se ozbiljno počelo razgovarati o tome kako ukloniti osnovni motiv za koruptivno ponašanja, odnosno kako korumpirane dužnosnike spriječiti da uživaju u dobiti od korupcije. Iz takvih motiva zapravo proizlazi član 20. UN-ove Konvencije, koji poziva na razmatranje inkriminiranja nezakonitog bogaćenja. Konvencija polazi od ideje da neobjašnjivo povećanje bogatstva javnih dužnosnika može ukazivati na prihod od korupcije, koji država treba ispitati i, ukoliko druga strana ne može razumno objasniti porijeklo, taj prihod oduzeti. U skladu s tim, prema Konvenciji, nezakonito bogaćenje je znatno povećanje imovine državnog službenika koje on ili ona ne može razumno objasniti s obzirom na svoj zakoniti prihod³⁶.

Da bi se dobila presuda za nezakonito bogaćenje, tužilac mora dokazati da bogatstvo službene osobe ne može potjecati iz legalnih izvora prihoda. Tužilac, prije svega, utvrđuje i dokazuje status optuženog, odnosno da se radi o vršiocu javne dužnosti, visinu vrijednosti imovine, odnosno njeno uvećanje u određenom periodu, te koliki su bili njegovi/njeni legalni prihodi, a što bi matematički ukazivalo na postojanje nezakonitog bogaćenja. Službena osoba može pobijati ovu pretpostavku pružanjem dokaza o zakonitom porijeklu imovine. Međutim, ukoliko ne uspije u tome, dolazi do osude i izricanja sankcije.

Ovo pravno rješenje BiH još uvijek nije usvojila zbog, kako se navodi u Izvještaju o implementaciji UN-ove Konvencije³⁷, ustavnih problema koji se ogledaju u principu pretpostavke nevinosti s kojim bi inkriminacija nezakonitog bogaćenja bila u sukobu. Naime, prema važećim zakonima u BiH, tužilac je obavezan da tokom čitavog postupka prikuplja dokaze i izviđa okolnosti koje su važne za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Zakonom je propisan

³⁴ Branko Perić, *Prošireno oduzimanje imovinske koristi u krivičnom postupku* (Banja Luka, 2011).

³⁵ Vidjeti više u Lindy Muzila, Michelle Morales, Marianne Mathias i Tammar Berger, *On the Take: Criminalizing Illicit Enrichment to Fight Corruption (StAR Initiative)* (Washington: World Bank, 2012).

³⁶ Vidjeti član 20. Konvencije Ujedinjenih nacija protiv korupcije.

³⁷ United Nations Office on Drugs and Crime, *Draft Country Review Report of Bosnia and Herzegovina*.

postupak oduzimanja³⁸ te pravni osnov za trajno oduzimanje ovakve koristi. Nasuprot tome, nezakonito bogaćenje podrazumijeva pretpostavku da je neobjašnjivo povećanje vrijednosti imovine u vrijeme vršenja javne dužnosti znak koruptivnih aktivnosti koje tužilac ne mora dokazivati. Optuženi može pobijati navode tužioca dokazujući legalnost izvora svojih prihoda, u kojem slučaju teret dokazivanja potpuno prelazi na njega, što bi, prema nekim mišljenjima, značilo napuštanje presumpcije nevinosti. Ovo i druga kontroverzna pitanja su dugo razmatrana na međunarodnom nivou³⁹. Međutim, zemlje koje su inkriminirale nezakonito bogaćenje zauzele su stav da se teškoće dokazivanja korupcije mogu prevazići na način da se od javnih dužnosnika zahtijeva da objasne svoje prihode, o čemu se upoznaju i na šta pristaju kod preuzimanja javnih dužnosti, što je potpuno opravdano javnim interesom.⁴⁰

Danas se odredbe o nezakonitom bogaćenju mogu naći u većini regija svijeta. UN-ova Konvencija u tom smislu sadrži preporuku da se razmotri inkriminacija u vezi sa osnovnim pravnim principima sistema i ustava svake države pojedinačno. Većina država na svijetu inkriminirala je nezakonito bogaćenje državnih službenika, dok su pojedine zemlje ovu inkriminaciju proširile i na privatni sektor. U tom smislu, Kolumbija je nezakonito bogaćenje privatnih osoba propisala kao posebno krivično djelo. Slično tome, Pakistan nezakonito bogaćenje primjenjuje prema “nosiocima javnih dužnosti ili bilo kojoj drugoj osobi”. Pojedine zemlje su tražile da se u inkriminaciju uključe i članovi porodice nosilaca javnih dužnosti koji bi se mogli smatrati potencijalnim korisnicima nezakonitog bogaćenja ili saučesnicima koji su uključeni u sakrivanje prihoda od korupcije. Primjera radi, u Egiptu inkriminacija pokriva prihode supružnika i maloljetne djece javnog službenika, dok su u Paragvaju istražitelji u obavezi razmotriti imovinu koju imaju članovi porodice iz prvog i drugog stepena rodbine po krvi.⁴¹

Kao što je navedeno, Bosna i Hercegovina još uvijek nije inkriminirala nezakonito bogaćenje kao takvo. U međuvremenu, u naše pravo je uvedeno tzv. prošireno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom,⁴² čime se u pravo ipak uvodi sistem obrnutog tereta dokazivanja. Naime, kod proširenog oduzimanja imovinske koristi tužilac je u obavezi pribaviti dovoljno dokaza koji će opravdati sumnju da konkretna imovina proizlazi iz činjenja određenog krivičnog djela, dok se počiniocu ostavlja mogućnost da dokaže da je korist zapravo pribavljena zakonito. Time teret dokazivanja s tužioca prelazi na počinioca pa možemo reći da se radi o podijeljenom teretu dokazivanja.

³⁸ “Zakon o krivičnom postupku BiH”, *Službeni glasnik BiH* 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13, čl. 392. i 393.

³⁹ Muzila i sar., *On the Take*, str. 7.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² “Krivični zakon Bosne i Hercegovine”, čl. 110.a)

5.

Materijalno pravo u praksi – ključni problemi u procesuiranju korupcije

Visoko sudsko i tužilačko vijeće (VSTV) BiH kroz izvještaje o svom radu prihvata ocjenu da je pravosuđe neučinkovito u pogledu procesuiranja korupcije. U godišnjem izvještaju za 2015. godinu VSTV navodi da su podignute samo 243 optužnice u predmetima korupcije pred sudovima u BiH, od čega je 37 završeno oslobađajućom presudom. U istom izvještaju se kao jedan od razloga neučinkovitosti pravosuđa navodi nedostatak adekvatne stručne osposobljenosti i nedovoljno iskustvo pojedinih tužilaca u postupanju po ovim predmetima, koji su, kako se navodi, “objektivno i najteži za dokazivanje te zahtijevaju posjedovanje dodatnih znanja i vještina”.⁴³

U posljednjem izvještaju o radu VSTVBiH navodi se da su tokom 2016. godine, tužilaštva podigla 13.623 optužnice, od čega 195 optužnica za krivična djela korupcije, što je za 20% manje u odnosu na broj podignutih optužnica za krivična djela korupcije u toku 2015. godine.⁴⁴ Pored subjektivnih razloga neučinkovitosti, koje Vijeće navodi u svom izvještaju, u teoriji se često govori o složenosti samog fenomena korupcije sa različitim pojavnim oblicima koji se vremenom mijenjaju, a zbog čega se često postavlja i pitanje manjkavosti samih inkriminacija.⁴⁵

Prethodno smo naveli niz općih karakteristika koruptivnih krivičnih djela propisanih bosanskohercegovačkim zakonima, koje su veoma značajne za razumijevanje, između ostalog, i materijalnopravne kompleksnosti fenomena. Te karakteristike se odnose na sva propisana djela korupcije, pa se u svakom konkretnom slučaju, s obzirom na radnju izvršenja, ispituje o kojem djelu se radi. S obzirom na navedeno, u praksi se često javljaju dileme u pogledu kvalifikacija koje zavise od niza specifičnosti, a što predstavlja jedan od osnovnih objektivnih problema u procesuiranju korupcije.

⁴³ Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Godišnje izvješće za 2015. godinu (Sarajevo: Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, 29. 4. 2016), str. 6. i 4.

⁴⁴ Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Godišnji izvještaj za 2016. godinu (Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 28. 4. 2017), str. 46.

⁴⁵ Nenad Vranješ i Emir Dugalija, *Otkrivanje i procesuiranje krivičnih djela korupcije* (Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 2016); vidjeti više u Mirko Kulić ur., *Pravo i izazovi XXI vijeka: Korupcija: zbornik radova sa II međunarodnog skupa. I tom* (Brčko: Evropski univerzitet Brčko distrikta, 2014).

5.1. Nepreciznost i specifičnosti pojedinih inkriminacija

Kao što smo ranije naveli, fenomen korupcije je veoma kompleksan i sa materijalno-pravnog aspekta. Praksa se suočava sa nizom problema u procesuiranju, počevši od suviše uopćenih inkriminacija, razlikovanja o kojem djelu se radi u svakom konkretnom slučaju, pa do pitanja eventualnog stjecaja koruptivnih djela, saučesništva itd.

Kada je nepreciznost u pitanju, važno je naglasiti da krivično zakonodavstvo u pravilu ne trpi uopćenost suprotnu načelu legaliteta (član 3. KZBiH), koje određuje granice tumačenja krivičnih normi, a u skladu s čim samo zakon može biti izvor krivičnog prava (*nullum crimen sine lege scripta*) i čime se zapravo štiti pravna sigurnost. Međutim, kako je sama korupcija toliko složen fenomen sa različitim i promjenjivim pojavnim oblicima, to ova nepreciznost upravo odgovara stvarnim potrebama borbe protiv korupcije iako, istovremeno, stvara niz problema u primjeni.

U nastavku rada razmotrit ćemo neke od specifičnosti pojedinih inkriminacija u kontekstu problema koji se mogu javiti prilikom procesuiranja. Zbog ranije navedenih razlika u tekstovima inkriminacija, u daljnjoj analizi uglavnom ćemo se referirati na inkriminacije propisane Krivičnim zakonom BiH.

Zloupotreba položaja ili ovlasti (član 220. KZBiH)

Statistika koju vodi VSTV ukazuje na to da je u 2015. godini na svim tužilačkim nivoima u BiH, najviše krivičnih prijava iz oblasti korupcije zaprimljeno za krivično djelo Zloupotreba položaja ili ovlasti⁴⁶. Razlog tome vjerovatno leži u činjenici da je ovo djelo generalno koruptivno djelo. Upravo zbog toga ono bi trebalo biti supsidijarno i primjenjivati se samo ako iz radnje izvršenja ne proizlazi da se radi o nekom drugom djelu.

Kod zloupotrebe položaja ili ovlasti, radnja izvršenja se u svakom konkretnom slučaju mora odrediti u okviru jedne od tri alternativno postavljene mogućnosti, i to: iskorištavanje službenog položaja ili ovlasti, prekoračenje granica službene ovlasti ili nevršenje službene dužnosti. Sve ove radnje preduzimaju se radi pribavljanja kakve koristi sebi ili drugome, radi nanošenja kakve štete drugom ili radi teže povrede prava drugog, u kojem slučaju se djelo smatra dovršenim.

Djelo može počiniti samo službena ili odgovorna osoba, u čemu se krije jedan od najčešćih problema koji se javlja s primjenom ove inkriminacije u praksi. Naime, Zakon je u članu 1, st. 3 i 5, KZBiH⁴⁷ precizno pojasnio šta se podrazumijeva pod

⁴⁶ Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Godišnje izvješće za 2015. godinu – statistički prikaz.

⁴⁷ KZFBiH, čl. 2, st. 3. i 6; KZRS, čl. 123, st. 3. i 6; KZBD, čl. 2, st. 3. i 5.

pojmovima službena i odgovorna osoba, pa je u svakom konkretnom predmetu tužilac dužan utvrđivati i dokazivati svojstvo osobe koja je izvršila radnju, te tu radnju podvesti pod jedan od tri alternativno postavljena oblika izvršenja.

Međutim, praksa je pokazala da pojedini tužioci ne prepoznaju značaj preciziranja svojstva službene ili odgovorne osobe te granica njihovih ovlasti, što ih kasnije, u toku postupka, dovodi u nepovoljan položaj pred sudom.⁴⁸

Upravo iz navedenih razloga, u jednoj od oslobađajućih presuda Suda BiH se navodi:

“Pri tome je Tužilaštvo propustilo da u činjeničnom opisu navede koje su to zapravo službene ovlasti optuženog... kojim su aktom ili propisom isti utvrđeni i precizirani, te sljedstveno tome, koje je to odredbe i kojeg zakona optuženi, svojim navodnim radnjama, povrijedio. Na temelju tako postavljenog činjeničnog opisa, nije moguće utvrditi niti ispitati koje su to granice službenih ovlasti, da li je optuženi postupao u skladu sa svojim ovlastima, odnosno da li je došlo do prekoračenja granica ovlaštenja optuženog, u svojstvu službene osobe...”⁴⁹

Zloupotreba položaja ili ovlasti je djelo kod kojeg se svojstvo optuženog uvijek utvrđuje iz nekog drugog pravnog akta. Za procesuiranje je veoma važno da se u optužnom aktu na nesporan i jasan način poveže utvrđeno svojstvo službene ili odgovorne osobe sa radnjom izvršenja u smislu preciziranja na koji je način iskorišten službeni položaj ili ovlast, u kom je smislu došlo do prekoračenja granica ovlasti ili koje je tačno radnje službena ili ovlaštena osoba bila dužna, a propustila preduzeti. U konačnici, isto je potrebno dovesti u vezu sa stjecanjem koristi za sebe ili drugog, nanošenjem štete drugom ili teže povrede prava drugog. Ukoliko prethodno navedeno nije moguće koncipirati, tada bi se moglo raditi o nekom drugom djelu, ali nikako o zloupotrebi položaja ili ovlasti, što je veoma često teško razlikovati.

Uopćenost koja je karakteristična za ovo djelo omogućava tužiocu da širok spektar protivpravnog ponašanja u javnom ili privatnom sektoru smjesti upravo u kontekst ove inkriminacije, što je dobro, sa jedne strane, jer zakonodavac ne može precizno predvidjeti i kodificirati svaku moguću situaciju. Međutim, analize praktične primjene pokazuju nedostatke kod optužnica u njihovim najbitnijim dijelovima:

“opisu svojstva izvršioca, nejasno, neprecizno i nedovoljno opisana radnja izvršenja djela, nedostatak u opisu subjektivnih elemenata

⁴⁸ Više pročitati, npr., Slavo Lakić, *Problemi u procesuiranju i dokazivanju krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. KZFBiH* (Sarajevo: Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, 2013).

⁴⁹ Izvod iz oslobađajućeg dijela presude Suda BiH, br. S1 2 K 003434 08 K od 29. 8. 2011.

djela umišljaja, izostajanja pozivanja na banketnu normu, nedostaci u opisu uzročno-posljedične veze između radnji izvršenja i posljedice, nedostatak jasne i precizirane posljedice krivičnog djela i dr.”⁵⁰

To znači da ova uopćenost, osim što potencijalno narušava princip zakonitosti, također predstavlja slabost kod primjene jer ostavlja nedoumice kod interpretacije činjenica i okolnosti u kontekstu inkriminacije te nedoumice o tome da li se uopće radi o ovom krivičnom djelu ili možda o primanju dara, prevari ili nekom sasvim drugom krivičnom djelu.

Ipak, uopćenost je karakteristična za mnoga krivična djela jer se radi o ponašanjima koja nisu do pojedinosti predvidiva, utvrđena ili standardizirana tako da zakon ne može doslovno skicirati svako zabranjeno ponašanje. Zadatak sudske prakse je utvrditi sadržaj, smisao i opseg određene odredbe kroz njenu primjenu na svakom konkretnom predmetu. Sudska bi praksa u tom smislu morala dati jasnu interpretaciju činjenica, dokaza i okolnosti u svakom konkretnom slučaju tako da presude ne ostavljaju dilemu u vezi sa obilježjima djela od kojih zavisi primjena predmetne odredbe.

Nesavjestan rad u službi (član 224. KZBiH)

Nesavjestan rad u službi je drugo koruptivno djelo po broju prijava, prema raspoloživoj statistici⁵¹, vjerovatno zato što se radi o još jednom blanketnom djelu koje nema precizno propisanu radnju izvršenja. Zapravo, mnogo rasprava⁵² se vodi o ovom djelu, pa se sve češće postavlja pitanje radi li se uopće o krivičnom djelu s obzirom na to da se nesavjesnost tretira kao prekršaj u disciplinskim postupcima povrede radne dužnosti.⁵³ U tom smislu, da bi predstavljala krivično djelo, nesavjesnost mora biti *očigledna*, kako to zakon propisuje. Međutim, jednako je *očigledno* da takva formulacija ne doprinosi preciznosti inkriminacije, zbog čega se u praksi javljaju problemi kod procesuiranja.

U jednoj od oslobađajućih presuda Suda BiH se obrazlaže značaj elementa “očiglednosti” u nesavjesnom postupanju:

“Pod nesavjesnim postupanjem u službi podrazumijeva se svjesno nepravilno vršenje službe, koje se može manifestovati na razne načine:

⁵⁰ Lakić, *Problemi u procesuiranju i dokazivanju krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. KZFBiH*, str. 22.

⁵¹ Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, Godišnje izvješće za 2015. godinu – statistički prikaz.

⁵² Vidjeti: Ljiljana Kovačević, “Milion zakopani u dosijeima: Zašto je nesavjestan rad u službi prevaziđeno krivično djelo?”, *Žurnal*, 30. 10. 2016.

⁵³ Više vidjeti Hilmo Vučinić i Redžib Begić, “Krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti”, *Bilten sudske prakse Sud BiH*, br. 6 (2016), str. 39.

postupanje suprotno utvrđenom procesu rada, nepreduzimanje odgovarajućih mjera koje zahtijevaju interesi efikasnog obavljanja službe, propuštanje dužnosti nadziranja i slično. Kod inkriminacije nesavjesnog rada u službi zakonodavac očigledno nema u vidu svako nesavjesno postupanje nego samo ono postupanje koje prema okolnostima slučaja predstavlja ‘očigledno nesavjesno postupanje’.”⁵⁴

Zanimljivo je u ovom smislu i izdvojeno mišljenje sudija Ustavnog suda Republike Hrvatske, koji su u vezi sa pitanjem “očiglednosti” nesavjesnog postupanja obrazložili:

“Ta je odredba posve neodređena i predstavlja flagrantno kršenje načela *lex certa*. Obilježje ‘očito nesavjesno postupanje’ krajnje je nejasno; toga je bio svjestan i zakonodavac pa ga je pokušao ograničiti uporabom pojma ‘očito’, koji je i sam neodređen. Posebno je nejasno obuhvaća li navedeno obilježje samo namjeru ili i nehaj, na što ni u literaturi ni u judikaturi nije dat valjan odgovor. Njime se zaista stvara mogućnost da sve moguće situacije koje se ne mogu obuhvatiti drugim kaznenim djelima budu tretirane kao kazneno djelo; zbog potpune neodređenosti, ono se ne može opravdati ni kao supsidijarno kazneno djelo.”⁵⁵

Međutim, pored drugačijeg shvatanja, konkretna odredba u Republici Hrvatskoj je ocijenjena ustavnom uz obrazloženje da je predmetna inkriminacija konkretizirana i precizno opisana te da građani jasno znaju koja su ponašanja zabranjena i kažnjiva. To, prema ocjeni Ustavnog suda Republike Hrvatske, “predstavlja dovoljno sigurnu osnovu za sudsku praksu, koja može objektivno odrediti sadržaj, smisao i doseg norme (načelo predvidivosti kaznenog djela)”.⁵⁶

Dakle, i u pogledu ove inkriminacije neodređenost stvara nedoumice u njenoj primjeni u praksi te je u svakom konkretnom slučaju potrebno utvrđivati svojstvo službene ili odgovorne osobe, na koji je način ona trebala postupati, te utvrditi očiglednu nesavjesnost u postupanju vodeći računa o subjektivnim okolnostima na strani počinioca, što predstavlja suviše uopćenu formulu, koja u svojoj suštini dovodi u pitanje načelo legaliteta. Međutim, kao i u slučaju zloupotrebe položaja ili ovlasti, zadatak sudske prakse je objektivno odrediti sadržaj i smisao odredbe, gdje očekujemo povećan oprez u interpretaciji i primjeni ove odredbe od strane sudova, radi jačanja pravne sigurnosti, koja ne trpi nedoumice kod interpretacije zakona, a naročito krivičnog zakona.

⁵⁴ Izvod iz obrazloženja oslobađajuće presude: Sud BiH, Presuda br. S1 2 K 018966 15 K, 23. 5. 2016.

⁵⁵ Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, br. U-I-1085/2000 od 30. 4. 2008. i Izdvojeno mišljenje.

⁵⁶ Ibid.

Primanje dara i drugih oblika koristi (član 218. KZBiH)

Krivično djelo Primanje dara i drugih oblika koristi se u teoriji vrlo često definira kao poseban oblik zloupotrebe položaja ili ovlasti⁵⁷ zbog sličnosti, koje u praksi dovode do nedoumica kod pravne kvalifikacije djela. Naime, i kod primanja dara i drugih oblika koristi suština inkriminacije izvire iz ovlasti učinioca pa je veoma značajno u svakom konkretnom slučaju utvrđivati da službena radnja za koju se dar prima spada u ovlasti izvršioca kao službene osobe, a zbog čega se obavezno analizira propis koji utvrđuje ovlasti funkcije izvršioca. Kod ove dvije inkriminacije zajednička je i korist koja se pribavlja, a koja istovremeno predstavlja okosnicu njihova razlikovanja u kontekstu postojanja sporazuma o koristi koju je izvršilac mogao očekivati za sebe, a u kojem bi se slučaju radilo o primanju dara⁵⁸. Ovo pitanje detaljno se analizira u svakom konkretnom predmetu.

Kod primanja dara i drugih oblika koristi ne možemo reći da se radi o suviše uopćenoj inkriminaciji, ali praksa ipak pokazuje očigledno nerazumijevanje razlikovanja ovog od drugih koruptivnih djela. U jednoj presudi Suda Bosne i Hercegovine pojašnjava se:

“Za postojanje krivičnog djela Primanje dara i drugih oblika koristi iz člana 217. stav 1. KZ BiH, neophodno je da učinilac zahtijeva ili primi dar ili kakvu korist da u okviru svog ovlaštenja izvrši što ne bi smjela izvršiti ili da ne izvrši što bi moralo izvršiti. Dakle, zahtijevanje ili primanje dara mora biti vezano za izvršenje ili neizvršenje određene službene radnje u okviru ovlaštenja tog službenog lica koje dar zahtijeva ili prima. Obzirom da je u konkretnom slučaju utvrđeno da radnje izbora izvođača i podizvođača ...formalno nisu u granicama ovlaštenja optuženih, vijeće nalazi da optuženi nisu niti mogli učiniti predmetno krivično djelo... Naime, iz sadržaja dokaza koji su prezentirani sudu, jasno proizilazi da predmetne radnje optuženih predstavljaju posredovanje da se izvrši ili ne izvrši neka službena radnja, za šta su dobili novčanu korist...”⁵⁹

Naprijed navedeno ukazuje na potrebu sveobuhvatne analize zakonskog okvira i postojeće prakse sa ciljem izdvajanja i razmatranja nejasnih ili spornih pitanja kako bi se prospješilo razumijevanje konkretne inkriminacije te eventualno utvrdila najbolja praksa u njenoj primjeni.

⁵⁷ Vučinić i Begić, “Krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti”, str. 20.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Izvod iz obrazloženja presude: Sud BiH, Presuda br. S1 2 K 017004 14 K, 4. 6. 2015.

6.

Zaključak

Borba protiv korupcije jedan je od najvećih izazova s kojim se Bosna i Hercegovina suočava u postupku integracije u Evropsku uniju. Prema istraživanju javnog mnijenja, građani BiH smatraju većim prioritetom borbu protiv korupcije od rješavanja ekonomskih problema.⁶⁰ Taj podatak ukazuje i na doprinos koji se očekuje od bosanskohercegovačkog pravosuđa u ovoj oblasti, a koje, s postojećim pravnim okvirom za borbu protiv korupcije, do sada nije ostvarilo očekivane rezultate.

Prethodno smo ustanovili da je BiH potpisnica svih značajnih međunarodnih sporazuma koji se odnose na borbu protiv korupcije, te da se zakoni na svim nivoima kontinuirano usklađuju sa međunarodnim standardima. Uprkos tome, ova usklađenost trenutno se ne može ocijeniti potpuno zadovoljavajućom i u tom smislu zakonodavcima u BiH predstoji nekoliko ključnih intervencija koje se prvenstveno odnose na obavezujuće preporuke GRECO-a, ali i šire zakonodavne zahvate.

Prije svega je potrebno, na nivou cijele Bosne i Hercegovine, posebno inkriminirati podmićivanje u privatnom sektoru, što je obavezujuća preporuka za BiH, pa se to može smatrati primarnim zadatkom svih zakonodavnih tijela. Nakon toga, nužno je usmjeriti se na usklađivanje pravnog okvira za borbu protiv korupcije unutar same države. To podrazumijeva ujednačavanje zakonskih tekstova, a prije svega ujednačavanje zapriječenih kazni u kontekstu srazmjera propisanih sankcija s počinjenim djelom, jednakosti građana u smislu da će počinilac istog djela na teritoriji Bosne i Hercegovine biti kažnjen istom kaznom bez obzira na to u kojem dijelu zemlje živi, a zapravo sve u svrhu ostvarivanja pravne sigurnosti na kojoj GRECO posebno insistira.

Dalje, u kontekstu međunarodnih standarda, Bosna i Hercegovina kontinuirano mora razmatrati neobavezujuće preporuke međunarodnih tijela u ovoj oblasti, te svoja zakonska rješenja prilagođavati stvarnim potrebama borbe protiv korupcije. U tom smislu, svakako je primarno potrebno razmotriti inkriminiranje nezakonitog bogaćenja kao posebne ili krajnje mjere borbe protiv korupcije, što su kao rješenje usvojile mnoge zemlje u svijetu.

Navedeni izazovi tiču se postizanja međunarodnih standarda u domenu zakonskih rješenja. No, s obzirom na mali broj procesuiranih predmeta korupcije,

⁶⁰ Vidjeti *Dijagnostička analiza integriteta pravosuđa u BiH i moguće korupcije i neetičkog ponašanja u pravosuđu* (Sarajevo: USAID, 2015).

uz redovno usklađivanje propisa sa međunarodnim standardima, potrebno je dati značaj i provođenju postojećih propisa. S tim u vezi, Bosna i Hercegovina mora analizirati svoje probleme na sveobuhvatan način te utvrditi koji su razlozi da postojeći pravni okvir, odnosno postojeća praksa nisu dali očekivane rezultate u borbi protiv korupcije.

Primjena pojedinih inkriminacija neučinkovita je, a praksa pokazuje da nepreciznost karakteristična za koruptivne inkriminacije predstavlja značajan problem kod procesuiranja ovih krivičnih djela. Kao što smo to ranije naglasili, nepreciznost uglavnom proizlazi iz kompleksnosti samog fenomena, gdje je nemoguće konkretizirati svaku radnju pojedinačno, ali s obzirom na to da ona uveliko sputava borbu protiv korupcije, stručna javnost se mora ozbiljno pozabaviti analizama u tom smislu. Statistika pokazuje neveliki broj procesuiranih predmeta korupcije, što ne umanjuje značaj sudske prakse, koja bi morala konkretizirati sadržaj i smisao svih pojedinačnih odredaba u svrhu adekvatne zaštite pravne vrijednosti kojoj ta odredba služi. U tom smislu, sudovi moraju posebnu pažnju posvetiti interpretaciji zakona u kontekstu svakog pojedinačnog predmeta. Tek nakon ozbiljnih analiza pravne prakse moguće je izaći sa eventualnim prijedlogom za izmjenu zakona u cilju unapređenja, odnosno preciziranja zakonskog okvira u pojedinim segmentima.

Svako unapređenje zakonskog okvira je korisno, ali ono ni u kom slučaju ne umanjuje vrijednost posla koji tužilac mora uraditi da bi utvrdio svaku pojedinost konkretnog koruptivnog djela, a s obzirom na ranije navedenu konstataciju Visokog sudske i tužilačkog vijeća, prema kojoj se radi o djelima koje je objektivno najteže dokazivati. U tom je smislu neophodno ojačati edukaciju svih nosilaca pravosudnih funkcija, koji moraju pratiti evropske i međunarodne standarde, biti uključeni u razmatranje aktuelnih problema te poznavati aktuelne pojavne oblike korupcije. Svaka diskusija u okviru edukacije, svaki rad u svrhu pripreme edukacije više je nego dobro došao kako bi praksa u ovoj oblasti bila što konzistentnija.

7.

Bibliografija

1. Derenčinović, Davor. "Kazneno djelo davanja mita u hrvatskom i uporednom kaznenom zakonodavstvu i sudskoj praksi – kritička analiza dijelova inkriminacije i nekoliko prijedloga de lege ferenda". *Hrvatska pravna revija* 1, br. 3 (2001), str. 56–68. http://www.pravnadatoteka.hr/pdf/Derenčinović_Davor_kazneno_djelo_davanja_mita_u_hrvatskom_i_usporodnom_kaznenom_zakonodavstvu_i_sudskoj_praksi.pdf (stranica posjećena 25. 9. 2017).
2. *Dijagnostička analiza integriteta pravosuđa u BiH i moguće korupcije i neetičkog ponašanja u pravosuđu*. Sarajevo: USAID, 2015. <http://usaidjp.ba/assets/files/publication/1453979174-dijagnosticka-analiza-integriteta-pravosudnog-sektora-u-bih-i-mogucih-rizika-od-nastanka-korupcije-ili-neeticnog-ponasanja-u-pravosudu.pdf> (stranica posjećena 30. 10. 2016).
3. Klaić, Bogoljub. *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Zora, 1962.
4. Kovačević, Ljiljana. "Milion zakopani u dosijeima: Zašto je nesavjestan rad u službi prevaziđeno krivično djelo?". *Žurnal*, 30. 10. 2016. <http://www.zurnal.info/novost/20110/zasto-je-nesavjestan-rad-u-sluzbi-prevazideno-krivicno-djelo> (stranica posjećena 25. 9. 2017).
5. Kulić, Mirko, urednik. *Pravo i izazovi XXI vijeka: Korupcija: zbornik radova sa II međunarodnog skupa. I tom*. Brčko: Evropski univerzitet Brčko distrikta, 2014. <https://evropskiuniverzitet-brcko.com/02-ID/021-Zbornik2014-1.pdf> (stranica posjećena 27. 9. 2017).
6. Lakić, Slavo. *Problemi u procesuiranju i dokazivanju krivičnog djela zloupotreba položaja ili ovlaštenja iz člana 383. KZFBiH*. Sarajevo: Federalno tužilaštvo Federacije Bosne i Hercegovine, 2013. https://pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet;jsessionid=34a61ab31e7d26d25510252879db0efad25e774fbc6e8640fe2e48d68e375fe0.e34TbxyRbNiRb40Lb38TbhePa30Pe0?p_id_doc=26801 (stranica posjećena 30. 1. 2017).
7. Muzila, Lindy, Michelle Morales, Marianne Mathias i Tammar Berger. *On the Take: Criminalizing Illicit Enrichment to Fight Corruption (StAR Initiative)*. Washington: World Bank, 2012. <http://issuu.com/world.bank.publications/docs/9780821394540> (stranica posjećena 30. 4. 2017).
8. *Okrugli sto "Izvještaj o konkurentnosti 2015–2016: refleksija na reformsku agendu: radni materijal"*. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti BiH i Ekonomski fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2016. <http://www.anubih.ba/images/novosti/Radni%20materijal%20Izvjestaj%20o%20konkurentnosti%202015%202016.pdf> (stranica posjećena 30. 10. 2017).
9. Perić, Branko. *Prošireno oduzimanje imovinske koristi u krivičnom postupku*. Banja Luka, 2011. <http://www.rs.cest.gov.ba> (stranica posjećena 30. 4. 2017).

10. Vranješ, Nenad, i Emir Dugalija. *Otkrivanje i procesuiranje krivičnih djela korupcije*. Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 2016. https://csd.pravosudje.ba/vstv/faces/faces/pdfservlet;jsessionid=ba5c63163167afe170fb85537125387d0d6b2ffc1fdec7558bb6854b83f0f3e7.e34TbxyRbNiRb40Lc3uPcheKch8Ke0?p_id_doc=40810 (stranica posjećena 30. 4. 2017).

11. Vučinić, Hilmo, i Redžib Begić. "Krivična djela korupcije i krivična djela protiv službene i druge odgovorne dužnosti". *Bilten sudske prakse Sud BiH*, br. 6 (2016), str. 15–41. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/docservlet?p_id_doc=38257 (stranica posjećena 30. 4. 2017).

Konvencije

1. "Convention Against Corruption". A/58/422, 31. 10. 2003.
2. "Criminal Law Convention on Corruption". ETS No. 173, 1. 7. 1998.
3. "Evropska Konvencija o međusobnoj pravnoj pomoći u krivičnim predmetima". *Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori 04/05*.
4. "Građanskopravna konvencija o korupciji". ETS No. 174, 4. 11. 1999. *Službeni glasnik BiH 36/01*.
5. "Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, privremenom oduzimanju i oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom". *Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori 14/07*.
6. Konvencija Ujedinjenih nacija protiv korupcije. <http://www.apik.ba/zakoni-i-drugi-akti/medjunarodni-dokumenti-i-konvencije/default.aspx?id=174&langTag=bs-BA> (stranica posjećena 26. 4. 2017).
7. "Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organiziranog kriminaliteta zajedno sa dva protokola". *Službeni glasnik BiH – Međunarodni ugovori 3/02*.

Zakoni

1. "Krivični zakon Bosne i Hercegovine". *Službeni glasnik BiH 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 i 40/15*.
2. "Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine". *Službene novine Federacije BiH 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14 i 46/16*.
3. "Krivični zakon Republike Srpske". *Službeni glasnik Republike Srpske 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13*.
4. "Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine". *Službeni glasnik Brčko distrikta Bosne i Hercegovine 33/13 i 26/16*.
5. "Zakon o Agenciji za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije". *Službeni glasnik BiH 103/09 i 58/13*.
6. "Zakon o finansiranju političkih partija BiH". *Službeni glasnik BiH 95/12*.
7. "Zakon o javnim nabavkama BiH". *Službeni glasnik BiH 39/14*.
8. "Zakon o krivičnom postupku BiH". *Službeni glasnik BiH 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13*.

9. "Zakon o slobodi pristupu informacijama BiH". *Službeni glasnik BiH* 28/00, 45/06, 102/09 i 62/11.
10. "Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti". *Službeni glasnik BiH Bosne i Hercegovine* 47/14 i 67/16.
11. "Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti BiH". *Službeni glasnik BiH* 13/02, 14/03, 12/04, 63/08, 18/12, 87/13 i 41/16.
12. "Zakon o zaštiti osoba koje prijavljuju korupciju u institucijama Bosne i Hercegovine". *Službeni glasnik BiH* 100/13.

Sudske odluke

1. Sud BiH. Presuda br. S1 2 K 003434 08 K, 29. 8. 2011.
2. Sud BiH. Presuda br. S1 2 K 017004 14 K, 4. 6. 2015.
3. Sud BiH. Presuda br. S1 2 K 018966 15 K, 23. 5. 2016.
4. Ustavni sud Republike Hrvatske. Rješenje br. U-I-1085/2000, 30. 4. 2008. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2008_05_59_2032.html (stranica posjećena 15. 9. 2017).
5. Vrhovni sud Republike Hrvatske. Presuda br. Kž 454/69, 2. 7. 1969.

Ostali dokumenti i izvještaji

1. Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije. "Strategija za borbu protiv korupcije BiH (2009–2014)". <http://apik.ba/zakoni-i-drugi-akti/strategije/default.aspx?id=153&langTag=bs-BA> (stranica posjećena 30. 10. 2016).
2. Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije. Strategija za borbu protiv korupcije BiH 2015–2019. i Akcioni plan za provođenje Strategije za borbu protiv korupcije 2015–2019. Istočno Sarajevo: Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije, 2014. <http://apik.ba/zakoni-i-drugi-akti/strategije/default.aspx?id=412&langTag=bs-BA> (stranica posjećena 30. 10. 2016).
3. European Commission, Migration and Home Affairs. "Glossary". http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/glossary/index_c_en.htm (stranica posjećena 29. 10. 2016).
4. Evropska komisija. Izvještaj za BiH za 2015. godinu: Radni dokument osoblja Komisije. Brisel: Evropska komisija, 10. 11. 2015. <https://europa.ba/wp-content/uploads/2015/11/Izvjestaj-za-BiH-za-2015-godinu.pdf> (stranica posjećena 30. 10. 2016).
5. Evropska komisija. Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2016. godinu: Radni dokument osoblja Komisije. Brisel: Evropska komisija, 9. 11. 2016. http://dei.gov.ba/dei/media_servis/vijesti/default.aspx?id=17696&langTag=bs-BA (stranica posjećena u 30. 9. 2017).
6. GRECO. Četvrti privremeni izvještaj o usklađenosti Bosne i Hercegovine sa preporukama: Inkriminacije (ETS 173 i 191, GPC 2). Strasbourg: GRECO, 2. 8. 2017. <https://rm.coe.int/treci-krug-evaluacije-cetvrti-privremeni-izvjestaj-o-uskla-enosti-bosn/1680735d5a> (stranica posjećena 30. 9. 2017).
7. GRECO. Evaluation Report on Bosnia and Herzegovina: Incriminations (ETS 173 and 191, GPC 2). Strasbourg: GRECO, 27. 5. 2011. <https://rm.coe.int/16806c4691> (stranica posjećena 27. 2. 2017).

8. GRECO. Treći privremeni izvještaj o usklađenosti Bosne i Hercegovine sa preporukama GRECO-a: Inkriminacije (ETS 173 i 191, GPC 2). Strasbourg: GRECO, 22. 9. 2016. [http://msb.gov.ba/PDF/GrecoRC3\(2016\)7_Bosanski_BiH_3rd_Interim.pdf](http://msb.gov.ba/PDF/GrecoRC3(2016)7_Bosanski_BiH_3rd_Interim.pdf) (stranica posjećena 27. 2. 2017).
9. Transparency International BiH. *Studija sistema nacionalnog integriteta*. Banja Luka; Sarajevo: Transparency International, 2013. <https://ti-bih.org/wp-content/uploads/2014/12/Studija-sistema-nacionalnog-integriteta-2013.pdf> (stranica posjećena 20. 10. 2016).
10. United Nations Office on Drugs and Crime. Draft Country Review Report of Bosnia and Herzegovina, Review by Hungary and Portugal of the implementation by Bosnia and Herzegovina of articles 15–42 of Chapter III. “Criminalization and law enforcement” and articles 44–50 of Chapter IV. “International cooperation” of the United Nations Convention against Corruption for the review cycle 2010–2015. https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/CountryVisitFinalReports/2015_10_28_Bosnia_Final_Country_Report_English.pdf (stranica posjećena 30. 4. 2017).
11. Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine. Godišnje izvješće za 2015. godinu. Sarajevo: Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine, 29. 4. 2016. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=33929 (stranica posjećena 30. 10. 2016).
12. Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine. Godišnji izvještaj za 2016. godinu. Sarajevo: Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, 28. 4. 2017. https://www.pravosudje.ba/vstv/faces/pdfservlet?p_id_doc=40629 (stranica posjećena 30. 9. 2017).
13. The World Bank Group. “Helping Countries Combat Corruption: The Role of the World Bank”, septembar 1997. <http://www1.worldbank.org/publicsector/anticorrupt/corruptn/cor02.htm> (stranica posjećena 30. 10. 2016).

O autorici

Adela Bejtović-Janušić je diplomirala pravo na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Pravosudni ispit položila 2008. godine, od kada radi kao savjetnik u Kabinetu predsjednika Općinskog suda u Sarajevu. Aktivno je učestvovala u procesima reforme pravosuđa te u radnim grupama za donošenje Zakona o dopunama Krivičnog zakona FBiH i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija u FBiH. Trenutno je magistrant na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, Međunarodnopravni smjer. Pored BiH, dodatno stručno usavršavanje pohađala u SAD-u i nekoliko evropskih zemalja na teme reforme krivičnog zakonodavstva, organiziranoga kriminala, oduzimanja nezakonito stečene imovine, međunarodne pravne saradnje, alternativnih načina rješavanja sporova, te pristupa pravdi i reforme pravosuđa. Objavljivala je naučne radove i učestvovala na skupovima i konferencijama iz područja njene ekspertize.

ANALITIKA – Centar za društvena istraživanja je nezavisna, neprofitna, nevladina organizacija koja se bavi istraživanjem i razvojem javnih politika u širem smislu. Misija Analitike je da na osnovu kvalitetnih istraživanja i odgovarajuće ekspertize ponudi relevantne, inovativne i praktične preporuke usmjerene na promoviranje inkluzivnih i boljih javnih politika, kao i na sveukupno unapređenje procesa njihovog donošenja.

www.analitika.ba
